

ристических действий. Анализируются политические, дипломатические, военные меры по обеспечению их безопасности и эвакуации.

The article deals with the safety of citizens of Ukraine abroad in terms of political instability and terrorism. The political, diplomatic and military measures to ensure their safety and evacuation are analyzed.

Стаття надійшла до редколегії 14.01.2013

УДК 321.01 (477).001.73

Милосердна І. М., НУ «ОЮА»

СИСТЕМА ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Стаття присвячена проблемі інституціональних змін політичної влади, які відбуваються в Україні з часів проголошення незалежності. Досліджуються питання конституційного закріплення системи стримування та протизваги гілок влади (проводиться аналіз законодавчої та виконавчої гілок влад).

В кінці 90-х рр. ХХ століття більшість країн обрали шлях на становлення демократичних цінностей. Кожна держава в своєму розвитку характеризується перехідними (транзитивними) періодами, під час яких відбувається трансформація усталених політичних інститутів, зміни в соціальних, економічних та інших сферах життєдіяльності.

Останні 20 років для України можна характеризувати як стрімкі демократичні перетворення політичного процесу країни. Реформи охопили як всю політичну систему, так й основні інститути влади, які відіграють одну з провідних ролей демократичних перетворень.

Метою даної статті є дослідження основних тенденцій інституційних змін, які відбуваються в інституті політичної влади України з проголошення її незалежності.

Слід відмітити, що проблема політичної влади, особливості її становлення та функціонування в Україні привертає все більше уваги науковців, серед яких можна відмітити: В. Ф. Халіпова, О. С. Фетисова, В. Ф. Сиренко, Н. М. Кейзерова, А. А. Дегтярева, М. Г. Анохіна, Т. М. Петрову, В. Шатіло та інших.

Затвердження демократичного вектору розвитку політичної системи України в цілому проходило в загальних рамках «третьої хвилі демократизації», яка охопила ряд постсоціалістичних та поставторитарних держав світу.

За час розбудови демократії Україна вже пройшла певний відтинок шляху, відбулась інституціоналізація політичних інститутів демократії, головним елементом якої стало прийняття нової демократичної Конституції. Безперечно, ініціювання в 1992 р. в Україні конституційного процесу, створення та обговорення протягом наступних п'яти років численних проектів Основного Закону країни й, нарешті, ухвалення в червні 1996 р. нової Конституції – виглядає не просто як результат кропіткої роботи та напруженої політичної боротьби, а як досягнення важливого проміжного пункту в процесі інституціоналізації зокрема і в процесі демократизації взагалі. Незважаючи на те, що нова Конституція є найбільш досконалим документом, вона, безперечно, стала надзвичайно важливою подією в житті української держави. По-перше, Конституція чітко визначила Україну як демократичну і правову державу; по-друге, статті Основного Закону закріпили такі основні засади демократичної організації влади та суспільного життя, як: верховенство народу й представницького правління, розподіл влади, верховенство права, плюралізм, місцеве самоврядування; по-третє, в Конституції визначені основні структурні елементи демократичної політичної системи та їх повноваження [8].

Таким чином, Конституція заклала основи здійснення процесу політичного управління в державі, з урахуванням особливостей політичної системи, поділу політичної влади та системи стримувань і противаг в українській державі.

Науковцями М. Шугартом та Дж. Кері запропонована типологія поділу влади, яка виглядає наступним чином: президентський, президентсько-парламентський, парламентсько-президентський та парламентський типи.

Україна, за час своєї незалежності, пройшла певний шлях у визначенні притаманного їй типу поділу влади. І цей шлях, на думку автора роботи, найкраще можна прослідити в основних етапах прийняття головного закону країни. Так, існувало декілька проектів Конституції України, які по-різному визначали тип поділу влади. Згідно з проектом Конституції «Проект – 1», розроблений відповідно до схваленої Верховною Радою 19 червня 1991 р. концепцією Основного Закону, де передбачалась сильна президентська влада. Виконавча влада була представлена Президентом і Кабінетом Міністрів, законодавча влада мала здійснюватись двопалатними Національними Зборами (Радою депутатів та Радою послів). Крім цього, за цим проектом передбачалось роздержавлення місцевих Рад народних депутатів і перетворення їх в органи місцевого і регіонального самоврядування. Але цей проект не був прийнятий та містив велику кількість змін.

Згідно з «Проектом – 2» Конституції, поділу влади були притаманні вже ознаки парламентської республіки з однопалатним парламентом, але цей проект також було запропоновано доопрацювати.

Третій проект Конституції був найбільш вдалим та передбачав статті про права та свободи людини і громадянина, громадянське суспільство, збалансовані повноваження законодавчої, виконавчої та судової влади. Але через політичну кризу 1993 року, цей проект Конституції не був прийнятий [12, с. 122-123]. Особливе значення для становлення сучасної політичної системи України мав Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України, який на думку народного депутата С. Головатого став інструментом для уникнення протистояння між Президентом і Верховною Радою, що також допомагало не зупиняти конституційний процес, а продовжувати роботу над новою Конституцією, створити необхідні політико-правові умови для здійснення програми економічних реформ, запропонованих виконавчою владою [8, с.1]. І в такому разі, можна погодитись з О. Бульбою, що підписання Конституційного договору закріпило в Україні президентсько-парламентську форму державного устрою, що безпосередньо вплинуло на подальший розвиток конституційного процесу, зокрема на зміст прийнятої 28 червня 1996 р. Конституції України, хоча й зі значними змінами [2].

Таким чином, Конституція України визначала основні засади держави як президентсько-парламентської республіки. Проте згідно з внесеними змінами до Конституції України від 08.12.2004 р. змінювався й тип поділу влади на парламентсько-президентський. Проте такий розподіл влади зберігався лише до 30 вересня 2010 року, до прийняття рішення Конституційним судом України, за яким Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (2222-15), визнаний неконституційним, втратив чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення [14]. Таким чином, відносини в державі регулюються згідно з Конституцією, прийнятою у 1996 році. Фактично Конституція України запровадила президентсько-парламентарну форму правління [3, с. 22], з досить вагомими повноваженнями Президента України в різних сферах, зокрема у виконавчій та законодавчій. Ця точка зору в теоретичному аспекті залишається дискусійною, однак попередній досвід державно-правової практики в Україні довів правильність твердження про президентсько-парламентарну версію форми правління [1, с. 24].

Для подальшого дослідження системи політичної влади в сучасній політичній системі української держави доцільно розглянути й проаналізувати особливості взаємодії гілок політичної влади між собою.

У Конституції визначені повноваження кожної з гілок влади. Так, формулювання ст. 6 Конституції наголошує, що «...державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову» [8, с. 4]. По суті, встановлюється баланс влади, який означає, що кожна з гілок влади має рівний щодо будь-якої іншої правовий статус і водночас є самостійною у процесі їх взаємодії.

Відповідно до ст. 75 Конституції єдиним органом законодавчої влади в Україні є Парламент – Верховна Рада України; згідно з ст. 113 Конституції Кабінет Міністрів України є найвищим органом у системі виконавчих органів влади; ст. 102 визначає Президента України главою держави; і т. д.

На думку М. Дмитренко, в сучасній політичній практиці парламент як інститут влади виконує певні функції, серед яких можна відмітити: представницьку – політичне вираження диференціації суспільства за інтересами. Зміст і характер представництва інтересів у сучасному парламентаризмі характеризується комплексністю принципів, наприклад таких як – партійне, територіальне, корпоративне й етнічне представництва; функцію влади – парламент як орган влади, який приймає рішення. В такому разі така функція є однією з провідних для здійснення кібернетичного механізму політичного управління; правотворча – законодавча, яка передбачає створення певної правової норми як кінцевого результату діяльності парламенту; функція політичного контролю й притягнення до відповідальності; функція забезпечення політичної гласності; функція легітимності, тобто мова йде перш за все про легітимацію організації, інституту, а не окремого політика. Парламентська легітимація поширюється на всю політичну систему, в тому числі й на позапарламентські державні інститути.

Серед зазначених функцій законодавчої влади до основних можна віднести законодавчу, установчу та контрольну. Провідною необхідно вважати саме законодавчу функцію, яка полягає в прийнятті Верховною Радою законів, унесенні змін та доповнень до них, визнання законів такими, що втратили чинність, у їхньому скасуванні або припиненні дії.

Як зазначається в колективній роботі «Законотворчий процес в Україні: довідкове видання» законотворча діяльність є багатоплановим правовим явищем, яке має своїм результатом розвиток правової системи держави з виявлення потреб у нормативно-правовому регулюванні певних суспільних відносин та створення відповідних

нових правових норм, зміні та скасуванні діючих, що закріплюються у законах, а також це діяльність з вивчення правової дії (застосування) прийнятих законів з метою їх подальшого вдосконалення [6, с. 50].

Але якщо розглянути законотворчий процес України, а також проаналізувати прийняті закони, можна побачити їх недосконалість, неефективність. І у такому разі можна погодитись з Н. В. Лебедь в тому, що «...законотворчому процесу в Україні характерне таке явище як стихійність, яка полягає у тому, що законопроекти вносяться на розгляд Верховної Ради України без належного обґрунтування, попереднього опрацювання та обговорення, що не може не позначатися на їх якості» [10]. А це, в свою чергу, не сприяє здійсненню ефективного політичного управління, а навпаки виступає одним з гальмувань цього процесу у політичній системі нашої держави.

Згідно зі статтею 85 Конституції України, Верховна Рада має широке коло компетенції, до якої відносяться: призначення всеукраїнського референдуму з питань про зміну території України; затвердження державного бюджету України та внесення змін до нього, контроль за його виконанням; визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики; затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони навколишнього середовища; призначення виборів Президента України; слухання щорічних та позачергових послань Президента України; проголошення, за поданням Президента стану війни та укладання миру; усунення з поста Президента України згідно з процедурою імпічменту; розгляд та прийняття на погодження програми діяльності Кабінету Міністрів України та здійснення контролю за його діяльністю; призначення за поданням Президента Прем'єр-міністра, Міністра оборони, Міністра закордонних справ, за поданням Президента України призначення на посаду та звільнення з неї Голови Служби безпеки України та Голови Національного банку України; призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Голови та інших членів Рахункової палати, половини складу Ради Національного банку України, половини складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, третини складу Конституційного Суду України, членів Центральної виборчої комісії; призначення за поданням Прем'єр-міністра інших членів Кабінету Міністрів, Голови Антимонопольного комітету, Голови Державного комітету з питань телебачення і радіомовлення, Голови Фонду державного майна, звільнення зазначених осіб з посад, вирішення питання про відставку Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів; надає

згоду на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України, висловлення йому недовіри, як наслідок відставка з посади; обрання суддів безстроково та здійснення інших повноважень згідно з Конституцією [8].

Відносно другої гілки влади, слід зазначити, що певний шлях формування виконавчої вертикалі влади та пов'язаний із цим спосіб її підпорядкування, суттєвим чином визначають конструкцію політичної системи держави. Як зазначає С. Конончук, формування системи виконавчої влади є прерогативою певного політичного суб'єкта, котрий у ході виборів легітимізує право реалізувати заявлену політику. В демократичній політичній системі виконавча влада виступає ключовим політично-адміністративним інструментом процесу реалізації волі виборців – через надання такого права президентові, як це заведено, наприклад, у США. Наріжним каменем при цьому залишається визнання політичної залежності виконавчої влади від такого суб'єкта і, відповідно, покладання на нього політичної відповідальності за діяльність виконавчої влади. Фактична ж відсутність такої кореляції в Україні спричиняється до недосяжності уряду для громадян. Водночас (зокрема і з зазначених причин) система виконавчої влади в Україні залишається чи не найбільш чутливою до політичних впливів, на що вказує хоча б характер відставок та реорганізацій усередині неї. Що правда, це не заважає політичним силам вважати участь у роботі уряду своєю визначальною метою [7].

Отже, одну з провідних ролей в формуванні виконавчої влади зігравав зазначений Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України. Згідно зі статтею 29 Договору Уряд України – Кабінет Міністрів України є центральним колегіальним органом державної виконавчої влади, підпорядкованим Президентові України і відповідальний перед ним [9]. Функціональні ж повноваження посадових осіб Кабміну були також зафіксовані Постановою № 993 від 11 грудня 1995 року, яка складалася з п'яти додатків, що визначали: загальні функціональні повноваження Першого віце-прем'єр-міністра України та віце-прем'єр-міністрів України; спеціальні функціональні повноваження керівництва Кабінету Міністрів України; розподіл повноважень щодо координації діяльності Уряду Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій; розподіл повноважень щодо координації взаємовідносин між Урядом України та урядовими структурами держав СНД і Балтії; взаємозаміщення повноважень віце-прем'єр-міністрів України [13].

Основні положення та компетенції головного виконавчого органу висвітлені в Конституції України та в Законі України «Про Кабінет

Міністрів України» від 02.12.2010 року. За нормативними актами, Кабінет Міністрів діє в межах своєї компетенції, забезпечує державний суверенітет та економічну самостійність України, здійснює внутрішню і зовнішню політику держави, слідує за виконанням Конституції та законів України, актів Президента України; приймає міри щодо забезпечення прав та свобод людини та громадянина; забезпечує проведення фінансової та податкової політики; розробляє та здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку України; забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; розробляє проект закону про Державний бюджет України та забезпечує виконання його, представляє Верховній Раді звіт щодо його виконання; здійснює міри щодо забезпечення обороноспроможності та національної безпеки України; організує та забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України; спрямовує та координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади; виконує інші функції, які визначені Конституцією та законами України, актами Президента [8, с. 43; 59].

Важливим, на думку Р. С. Мартинюка, є надане Кабінету Міністрів ст. 93 Конституції право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України, яке дає змогу Уряду активно впливати на зміст законів, що приймаються у Парламенті. Як розробник законопроектів, Кабінет Міністрів може ініціювати через Президента України, групу народних депутатів України (не менше 150) необхідність внесення змін до Конституції України [11].

Але навіть за наявності такого широкого кола компетенції, фактично становище виконавчої влади в сучасній політичній системі України, а також в механізмі здійснення політичного управління інше.

На думку О. В. Трипольського структура державної влади в демократичній країні може бути представлена у вигляді рівнобічного трикутника, де кожна із сторін (законодавчої, виконавчої та судової влади) рівноправні. Але для України характерна дещо інша структура, де владними суб'єктами виступають: президент, уряд і парламент. Така модель представляє хоч і недемократичне та невірноважене, але реальне структурування державної влади в сучасній Україні [15, с. 99].

Сьогодні ми є свідками того, що фактично в Україні існує два центри виконавчої влади – Президент і Кабінет Міністрів, підтвердженням цього дії перших осіб держави. У роботі згадувались компетенції Кабінету Міністрів, але треба брати до уваги також і інші норми, за якими Кабінет Міністрів відповідальний перед Президентом, що Президент і тільки Президент призначає і припи-

няє повноваження членів Кабінету Міністрів, а також голів місцевих державних адміністрацій, що Президенту належить право скасовувати та ліквідувати міністерства та інші центральні органи виконавчої влади [5]. Таким чином, з вищесказаного виходить, що фактично Кабінет Міністрів не є вищим органом виконавчої влади, він представляє собою проміжну інстанцію, яка повинна погоджувати свої дії з Президентом.

Взагалі, з моменту проголошення незалежності й дотепер залишається актуальним питання щодо місця та ролі Президента в політичній системі української держави.

Як зазначалось розбудова конституційного устрою України триває довгий час й за згаданим проектом Конституції «Проект - 1» Президенту надавалась першочергова роль. На думку В. Шатіло, орієнтація на таку форму правління «була зумовлена переважно тим, що саме організація державної влади у цій країні виробила чіткі механізми розподілу влади, розмежування компетенції відповідних органів і здійснення ними взаємоконтролю, запобігання узурпації влади будь-якими окремими партіями, угрупованнями чи особами, а також створила з боку незалежної судової влади, громадських організацій, засобів масової інформації систему чіткого та прозорого контролю за діяльністю органів державної влади» [16].

Разом з тим, прийняття чинної Конституції привело до переходу державно-правових уподобань від американської моделі організації влади до французької, напівпрезидентської моделі.

Але, такий перехід носить більш формальний характер. Для підтвердження такого положення доцільно провести аналіз компетенції Президента, які частково вже були розкриті при виявленні міри впливу Президента на Кабінет Міністрів.

Згідно з розділом V Конституції, Президент виводився за межі виконавчої гілки влади та отримував кадрові та політичні повноваження, які, тим самим, впливають й на механізм політичного управління. Так, до кадрових повноважень голови держави належать: право призначати, за згодою Верховної Ради, Генерального прокурора й звільняти його; право призначати половину складу Ради Національного Банку України; право призначати та звільняти, за згодою Верховної Ради, Голову Фонду держмайна, Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення України; право призначати та звільняти вище командування Збройних сил України; право призначати та звільняти глав дипломатичних представників України в інших державах та міжнародних організаціях; право формувати персональний склад РНБО України [8, с. 37-38].

Що ж стосується політичних повноважень, то можна погодитись з М. Дмитренко щодо виділення в них шістьох блоків, які також відповідають Конституції:

- перший блок - Президент і народ: право звертатись із посланням до народу та із щорічними й позачерговими (за вимогою Верховної Ради) посланнями до парламенту;

- другий блок - Президент та законодавча діяльність: призначати всеукраїнський референдум щодо внесення змін і поправок у Конституцію, право проголошувати всеукраїнський референдум за народною ініціативою, призначення позачергових виборів до ВР, припинення повноважень ВР, право підписувати закони, право вето, право законодавчої ініціативи, право вимагати скликання позачергової сесії парламенту;

- третій блок - Президент і виконавча влада, про який вже велася мова дисертантом раніше;

- четвертий блок - Президент і зовнішня політика та національна безпека: право представляти країну у міжнародних взаєминах та підписання міжнародних угод, право приймати рішення про визнання іноземних країн;

- п'ятий блок - Президент і судова влада - право утворювати суди;

- шостий блок - Президент та його апарат - право створювати для здійснення своїх повноважень консультативні й інші допоміжні органи та служби [4, с. 362-363].

Запропонований огляд політичних повноважень Президента дає змогу стверджувати про значну роль Президента в політичному житті держави.

Таким чином, ми маємо фактично дві гілки виконавчої влади - президентську та урядову, що в свою чергу, гальмує здійснення механізму політичного управління, а також прийняття ефективних політичних рішень. А в умовах незавершеної трансформації політичної системи України та кризових явищ ухвалення своєчасних, ефективних політичних рішень виходить на перший план. Сьогодні на процес ухвалення політичних рішень найбільше впливає ситуація, яка задає алгоритм конкретного рішення, і яка вимагає швидких дій.

Бібліографічний список

1. Агафонов С. Правовий статус Президента України / С. Агафонов // Право України. - 2000 - № 9. - С. 24-26.
2. Бульба О. До питання поділу влади в Україні: пошук оптимальних варіантів [Електронний ресурс] / О. Бульба // Право України. - 2003. - № 4. - С. 8-12. - Режим доступу : <http://www.lawbook.by.ru/magaz/pravoukr/0304/03.shtml>

3. Висновок щодо трьох проектів законів про внесення змін до Конституції України. Прийнятий Венеціанською Комісією на її 57-му пленарному засіданні (Венеція, 12-13 грудня 2003 р.) // Конституційна реформа: експертний аналіз. – Х. : Фоліо, 2004. – 184 с.
4. Дмитренко М. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції / М. А. Дмитренко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т оператив. діяльн. та держ. безпеки. – К. : Знання України, 2008. – 544 с.
5. Закон «Про Кабінет Міністрів України» (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2756-VI (2756-17) від 02.12.2010) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2591-17>
6. Законотворчий процес в Україні: довідкове видання / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко. – К. : Реферат, 2006. – 424 с.
7. Конончук С. Місце виконавчої влади в системі державної влади України та проблема відповідальності [Електронний ресурс] / Світлана Конончук // Демократичні механізми формування відповідальної виконавчої влади в Україні. – К., вересень-листопад 2003 р. – Режим доступу : [http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/zvit3\(7\)_2003_ready.zip](http://www.ucipr.kiev.ua/files/books/zvit3(7)_2003_ready.zip)
8. Конституція України. – Х. : ООО «Одиссей», 2002. – 64 с.
9. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 8 червня 1995 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 18. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1%EA%2F95-%E2%F0>
10. Лебець Н. В. Законотворча діяльність в Україні та шляхи її вдосконалення [Електронний ресурс] / Н. В. Лебець. – Режим доступу : http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=845
11. Мартинюк Р. С. Органи виконавчої влади у системі поділу влади України [Електронний ресурс] / Р. С. Матринок // Держава і право: зб. наук. пр. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2005. – Вип. 28. – С. 662-668. – Режим доступу : <http://www.uosa.uar.net/doc/polit/martunyuk/2005/organu.doc>
12. Політичні режими сучасності та перехід до демократії. Колективна монографія (С. Давимука, А. Колодій та ін.) – Львів : Національна Академія наук України, 1999. – 168 с.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розподіл функціональних повноважень керівництва Кабінету Міністрів України» від 11 грудня 1995 р., № 993. [Електронний ресурс] –

Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=993-95-%EF>

14. Рішення Конституційного суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року N 2222-IV // Вісник Конституційного суду України. – 2010 р. – № 5. – С. 36.
15. Трипольський В. О. Демократія і влада / В. О. Трипольський. – К. : Парламентське видавництво, 1999. – 176 с.
16. Шатіло В. Місце президента України в системі органів державної влади [Електронний ресурс] / В. Шатіло // Право України. – 2003. – № 5. – Режим доступу : <http://www.lawbook.h12.ru/magaz/PravoUkr/0305/05.shtml>

Статья посвящена проблеме институциональных изменений политической власти, происходящих в Украине со времени провозглашения независимости. Исследуются вопросы конституционного закрепления системы сдержек и противовесов ветвей власти (проводится анализ законодательной и исполнительной ветвей власти).

The article is devoted to the to the problem of institutional changes of political power, that take place in Ukraine from times of proclamation of independence. The questions of the constitutional fixing of the system of inhibitions and counterbalance of branches of power are investigated (in the article is analysed the legislative and executive to the branch of power).

Стаття надійшла до редколегії 10.01.2013

УДК: 328.18.008.1

Олійник М. О., ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського»

МОДЕЛІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

У статті аналізуються такі моделі переходу до демократії, як модель прямого переходу, модель двофазового переходу та модель «зворотнього розвитку». Особлива увага приділяється ролі політичного класу та політичних еліт як суб'єктів прийняття та реалізації політичних рішень, а також політичній участі громадян.

Актуальність теми даної статті обумовлена необхідністю наукового аналізу сучасного етапу демократичних перетворень у політичній